

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

7 päivänä joulukuuta 2010*

Yhdistetyissä asioissa C-585/08 ja C-144/09,

joissa on kyse EY 68 ja EY 234 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyyntöistä, jotka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on esittänyt 6.11.2008 ja 26.3.2009 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 24.12.2008 ja 24.4.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Peter Pammer

vastaan

Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08)

ja

Hotel Alpenhof GesmbH

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

vastaan

Oliver Heller (C-144/09),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, K. Schiemann ja J.-J. Kasel sekä tuomarit A. Rosas, R. Silva de Lapuerta, P. Lindh (esittelevä tuomari) ja M. Safjan,

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Fülöp,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.3.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Pammer, edustajanaan Rechtsanwalt C. Neuhuber,
- Hotel Alpenhof GesmbH, edustajanaan Rechtsanwalt M. Buchmüller,

- Heller, edustajanaan Rechtsanwalt H. Hegen,
- Itävallan hallitus, asiamiehinään E. Riedl ja G. Kunnert,
- Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,
- Italian hallitus (C-585/08), asiamiehenään G. Palmieri, jota avustaa avvocato dello Stato L. Ventrella,
- Luxemburgin hallitus, asiamiehenään C. Schiltz,
- Alankomaiden hallitus (C-144/09), asiamiehinään C. Wissels ja Y. de Vries,
- Puolan hallitus (C-585/08), asiamiehenään M. Dowgielewicz,
- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään H. Walker, jota avustaa barrister J. Stratford,

- Euroopan komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët, S. Grünheid ja M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 18.5.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskevat tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 3 kohdan tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnot on esitetty kahdessa asiassa; yhtäältä on kyse asiasta, jossa ovat vastakkain Peter Pammer ja Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (jäljempänä Reederei Karl Schlüter) ja joka koskee sitä, että jälkimmäinen on kieltäytynyt palauttamasta Pammerille rahtialuksella tehtävän matkan, johon tämä ei osallistunut ja jonka kuvaus oli internetissä, täyttä hintaa (asia C-585/08); toisaalta on kyse asiasta, jossa ovat vastakkain Hotel Alpenhof GesmbH (jäljempänä Hotel Alpenhof) ja Oliver Heller ja joka koskee sitä, että jälkimmäinen on kieltäytynyt maksamasta hotellilaskuaan internetissä varatusta majoituksesta kyseisessä hotellissa (asia C-144/09).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 44/2001

- 3 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 13 perustelukappaleessa todetaan, että kuluttajasopimusten osalta heikompaa osapuolta olisi suojeltava hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöksillä kuin mitä yleiset säännökset edellyttävät.
- 4 Kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa, joka kuuluu tämän asetuksen II luvun 1 jaksoon, jonka otsikkona on ”Yleiset säännökset”, säädetään seuraavaa:

”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

- 5 Saman asetuksen 5 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa säädetään seuraavasta erityisestä toimivallasta:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa:

- 1) a) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä.”

- 6 Asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 ja 3 kohdassa ja 16 artiklan 1 ja 2 kohdassa, jotka kuuluvat tämän asetuksen II luvun 4 jaksoon, jonka otsikkona on ”Toimivalta kuluttajansuojaa koskevissa riita-asioissa”, säädetään seuraavaa:

”15 artikla

1. Kun asia koskee henkilön, jäljempänä ’kuluttaja’, sellaista tarkoitusta varten teemmää sopimusta, jota ei voida pitää hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa liittyvänä, tuomioistuimen toimivalta määräytyy tämän jakson säännösten mukaisesti, jollei 4 artiklan ja 5 artiklan 5 kohdan säännöksistä muuta johdu,

- a) jos sopimus koskee irtaimen kauppaa ja hinta on suoritettava maksuerissä, tai
- b) jos sopimus koskee lainaa, joka on maksettava takaisin erissä, tai muuta luottoa, joka on tarkoitettu irtaimen tavaran kaupan rahoittamiseen, tai
- c) kaikissa muissa tapauksissa, jos sopimus on tehty henkilön kanssa, joka harjoittaa kaupallista tai elinkeinotoimintaa siinä jäsenvaltiossa, missä kuluttajan kotipaikka on, tai joka millä keinoin tahansa suuntaa tällaista toimintaa kyseiseen jäsenvaltioon tai useisiin valtioihin kyseinen jäsenvaltio mukaan lukien, ja sopimus kuuluu kyseisen toiminnan piiriin.

3. Tämän jakson säännöksiä ei sovelleta kuljetussopimukseen, yhteishintaan tarjottavia kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmiä lukuun ottamatta.

16 artikla

1. Kuluttaja voi nostaa kanteen toista sopimuspuolta vastaan joko sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä tämän kotipaikka on, tai sen paikkakunnan tuomioistuimissa, missä kuluttajan kotipaikka on.

2. Toinen sopimuspuoli voi nostaa kanteen kuluttajaa vastaan ainoastaan sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä kuluttajan kotipaikka on.”

- 7 Kuten asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan perustelukappaleista ilmenee, kyseinen asetus perustuu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehtyyn yleissopimukseen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 9.10.1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 25.10.1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 26.5.1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) sekä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 29.11.1996 tehdyllä

yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus). Kyseisellä asetuksella on sen voimaantulosta eli 1.3.2002 alkaen korvattu Brysselin yleissopimus jäsenvaltioiden välisissä suhteissa Tanskan kuningaskuntaa lukuun ottamatta.

- 8 Euroopan unionin neuvosto on asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 19 perustelukappaleessa korostanut tarvetta varmistaa jatkuvuus Brysselin yleissopimuksen ja kyseisen asetuksen välillä, mukaan lukien tulkinnat, jotka unionin tuomioistuin jo on esittänyt mainitun yleissopimuksen niistä määräyksistä, jotka vastaavat kyseisen asetuksen säännöksiä.

Brysselin yleissopimus

- 9 Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Kun asia koskee jonkun sellaista tarkoitusta varten tekemää sopimusta, jota ei voi pitää hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa liittyvänä, jäljempänä ’kuluttaja’, määräytyy tuomioistuimen toimivalta tämän jakson määräysten mukaisesti, jollei 4 artiklan ja 5 artiklan 5 kohdan määräyksistä muuta johdu, jos asia koskee:

- 1) irtaimen kauppaa ja hinta on suoritettava maksuerissä, tai
- 2) lainaa, joka on maksettava takaisin erissä, tai muuta luottoa, joka on tarkoitettu irtaimen tavaran kaupan rahoittamiseen, tai
- 3) muita sopimuksia, jotka tarkoittavat irtaimen tavaran tai palvelun toimittamista, jos
 - a) sopimusta on edeltänyt erityinen tarjous tai ilmoittelu siinä valtiossa, jossa kuluttajalla on kotipaikka,

ja

- b) kuluttaja on siinä valtiossa suorittanut sopimuksen tekemistä varten välttämättömät toimenpiteet.”

Asetus (EY) N:o 593/2008

- ¹⁰ Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) (EUVL L 177, s. 6) johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan, että tämän asetuksen aineellisen soveltamisalan ja säännösten olisi oltava yhdenmukaisia asetuksen N:o 44/2001 aineellisen soveltamisalan ja säännösten kanssa.
- ¹¹ Asetuksen N:o 593/2008 johdanto-osan 24 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Kuluttajasopimuksissa – – johdonmukaisuus asetukseen (EY) N:o 44/2001 nähden edellyttää, että ’suunnatun toiminnan’ käsitteeseen viitataan edellytyksenä kuluttajaa suojaavan säännön soveltamiselle ja että kyseistä käsitettä tulkitaan yhtenäisellä tavalla asetuksessa (EY) N:o 44/2001 ja tässä asetuksessa; komission ja neuvoston yhteisessä lausumassa asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklasta täsmennetään, että 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan sovellettavuuteen ’ei riitä vain se, että yritys suunnata tällaista toimintaa siihen jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, tai useisiin valtioihin, joiden joukossa on myös tämä jäsenvaltio, vaan edellytetään myös, että sopimus on tehty tällaisen toiminnan puitteissa’. Lausumassa muistutetaan myös, että ’pelkkä www-sivuston saatavilla olo ei riitä siihen, että 15 artiklaa voitaisiin soveltaa,

vaan edellytyksenä on, että siinä kehoitetaan etäsopimusten tekemiseen ja että sopimus todellakin on tehty etäsopimuksena millä keinoin tahansa. Tässä suhteessa ei www-sivustossa käytetyllä kielellä tai valuutalla ole olennaista merkitystä.”

- 12 Asetuksen N:o 593/2008 6 artiklan 4 kohdan b alakohdassa säädetään, että kuluttajasopimukseen sovellettavaa lakia koskevia sääntöjä, jotka sisältyvät saman artiklan 1 ja 2 kohtaan, ei sovelleta seuraaviin sopimuksiin:

”kuljetussopimuksiin, lukuun ottamatta matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatkoista 13 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa neuvoston direktiivissä 90/314/ETY tarkoitettuja matkapaketteja koskevia sopimuksia.”

Direktiivi 90/314/ETY

- 13 Matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatkoista 13.6.1990 annetun neuvoston direktiivin 90/314/ETY (EYVL L 158, s. 59) 2 artiklan 1 alakohdassa matkapaketin käsite määritellään seuraavasti:

”Tässä direktiivissä:

- 1) ’matkapaketilla’ tarkoitetaan etukäteen järjestettyä vähintään kahden jäljempänä mainitun palvelun yhdistelmää, kun ne myydään tai niitä tarjotaan myytäväksi yhdistettyyn hintaan ja kun palvelu kestää yli 24 tuntia tai sisältää majoituksen yön aikana:
 - a) kuljetus;

b) majoitus;

c) muu matkailupalvelu, joka muodostaa huomattavan osan matkapaketista mutta joka ei välittömästi liity kuljetukseen tai majoitukseen.

Saman matkapaketin eri osien laskuttaminen erikseen ei vapauta matkanjärjestäjää tai välittäjää tässä direktiivissä säädetystä velvollisuudesta.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-585/08

¹⁴ Pammer, jonka kotipaikka on Itävallassa, ja Reederei Karl Schlüter -niminen yhtiö, jonka kotipaikka on Saksassa, ovat vastakkain riita-asiassa, joka koskee kyseisen yhtiön järjestämää matkaa rahtialuksella Triestestä (Italia) Itä-Aasiaan; yhtiö ja Pammer olivat tehneet matkasta sopimuksen (jäljempänä matkasopimus).

¹⁵ Pammer varasi matkan Internationale Frachtschiffreisen Pfeiffer GmbH -nimisen yhtiön, jonka kotipaikka on Saksassa, välityksellä (jäljempänä välittäjäyhtiö).

- 16 Tämä välittäjäyhtiö, joka harjoittaa toimintaansa erityisesti internetissä, kuvasi matkaa internetsivustollaan siten, että kyse olisi aluksesta, jossa on liikuntatilat, ulkouima-allas, salonki sekä video ja TV. Lisäksi todettiin, että aluksella olisi kolme kahden hengen hyttiä, joissa on suihku ja WC sekä erillinen oleskelutila, jonka varusteisiin kuuluvat sohvaryhmä, kirjoituspöytä, kokolattiamatto ja jääkaappi, ja että on mahdollista käydä maissa tutustumassa kaupunkeihin.
- 17 Pammer kieltäytyi lähtemästä matkalle ja vaati matkasta maksamansa hinnan palauttamista sillä perusteella, että kyseinen kuvaus ei hänen mukaansa vastannut aluksella tarjottuja olosuhteita. Koska Reederei Karl Schlüter palautti hinnasta vain osan eli noin 3 500 euroa, Pammer vaati maksua jäljelle jääneestä summasta eli noin 5 000:ta euroa korkoineen itävaltalaisessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa eli Bezirksgericht Krems an der Donaussa.
- 18 Reederei Karl Schlüter väitti, ettei se harjoita mitään ammatti- tai elinkeinotoimintaa Itävallassa, ja esitti oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan kyseinen tuomioistuin ei ollut asiassa toimivaltainen.
- 19 Oikeudenkäyntiväite hylättiin ensimmäisessä oikeusasteessa Bezirksgericht Krems an der Donaun 3.1.2008 antamalla ratkaisulla, koska tämä tuomioistuin katsoi olevansa toimivaltainen sillä perusteella, että tehty matkasopimus oli kuluttajasopimus eli sopimus matkapaketista ja että välittäjäyhtiö oli harjoittanut mainostoimintaa Itävallassa internetissä Reederei Karl Schlüterin lukuun.

- 20 Muutoksenhakutuomioistuिन Landesgericht Krems an der Donau sitä vastoin katsoi 13.6.2008 antamassaan ratkaisussa, etteivät itävaltalaiset tuomioistuimet ole asiassa toimivaltaisia, koska matkasopimusta on pidettävä kuljetussopimuksena, jota asetuksen N:o 44/2001 II luvun 4 jakso ei koske. Se, että tarjottuun matkaan eli kaukomatkaan Euroopasta Itä-Aasiaan liittyi tietyn verran mukavuuksia, ei muuta matkasopimusta kuluttajasopimukseksi.
- 21 Pammer haki tähän ratkaisuun muutosta (Revision).
- 22 Oberster Gerichtshof on epävarma ”matkapaketin” käsitteeseen sovellettavista kriteereistä ja korostaa, että tässä asiassa on kysyttävä, ovatko tarjotut palvelut rinnastettavissa risteilyyn, minkä perusteella voitaisiin katsoa, että kyse on ”matkapaketista” ja siis mainitun 4 jakson soveltamisalaan kuuluvasta kuljetussopimuksesta.
- 23 Kyseinen tuomioistuин toteaa, että mikäli kyse on tällaisesta sopimuksesta, asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohta voi olla sovellettavissa, joten on hyödyllistä tuntea kriteerit, jotka internetsivuston on täytettävä, jotta elinkeinonharjoittajan harjoittamasta toiminnasta voidaan katsoa, että se ”suunnataan” kuluttajan jäsenvaltioon kyseisessä säännöksessä tarkoitettulla tavalla. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuин korostaa kuitenkin, että ensimmäisen asteen tuomioistuин ja muutoksenhakutuomioistuин eivät ole tässä asiassa esittäneet tarkkoja toteamuksia matkasopimuksen tekotavasta, internetsivuston roolista eivätkä myöskään Reederei Karl Schlüterin ja välittäjäyhtiön välisistä suhteista.

24 Oberster Gerichtshof on näin ollen päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko ’rahtialuksella tehtävä matka’ [asetuksen N:o 44/2001] 15 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu matkapaketti?

- 2) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, täyttääkö se, että välittäjän verkkosivut ovat käytettävissä internetissä, [asetuksen N:o 44/2001] 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetun toiminnan ’suuntaamisen’ edellytykset?”

Asia C-144/09

25 Tässä asiassa on kyse Hotel Alpenhofin, joka on yhtiö, joka harjoittaa toimintaansa Itävallassa sijaitsevassa samannimisessä hotellissa, ja Hellerin, joka on Saksassa asuva kuluttaja, välisestä riidasta.

26 Tutustuttuaan kyseiseen hotelliin sen internetsivustolla Heller varasi useita huoneita viikoksi ajalle 29.12.2007–5.1.2008. Hotellivaraus tehtiin ja vahvistettiin sähköpostitse hotellin internetsivustolla tätä varten mainitun osoitteen välityksellä.

- 27 Ennakkoratkaisupyynnön mukaan Heller oli ollut tyytymätön hotellin palveluihin ja poistunut sieltä maksamatta laskuaan Hotel Alpenhofin tarjoamasta hinnanalennuksesta huolimatta. Jälkimmäinen nosti silloin kanteen itävaltalaisessa tuomioistuimessa eli Bezirksgericht Sankt Johann im Pongaussa saadakseen maksun noin 5 000 euron summasta.
- 28 Heller esitti oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan kyseinen tuomioistuin ei ollut asiassa toimivaltainen. Heller katsoo, että koska hän on kuluttaja, häntä vastaan voidaan nostaa kanne ainoastaan sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa hänen kotipaikkansa on, eli saksalaisissa tuomioistuimissa asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti.
- 29 Bezirksgericht Sankt Johann im Pongau jätti siinä nostetun kanteen tutkimatta 14.7.2008 antamallaan ratkaisulla, ja Landesgericht Salzburg hylkäsi sen käsiteltäväksi saatetun muutoksenhaun 27.11.2008 antamallaan ratkaisulla; niiden mukaan itävaltalaisilla tuomioistuimilla ei ole asiassa toimivaltaa. Kyseiset tuomioistuimet katsoivat, että toiminnan, joka ”suunnataan” jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, käsite kattaa paitsi interaktiivisen internetsivuston, jonka välityksellä kyseisen kuluttajan kanssa voidaan tehdä sopimus verkossa (online) eli sähköisesti elinkeinonharjoittajan internetsivustolla, myös internetsivuston, jossa ei tarjota tällaista mahdollisuutta ja jossa on vain mainoksia. Mainittujen tuomioistuinten mukaan nimittäin myös tässä jälkimmäisessä tapauksessa toiminta suunnataan muissa jäsenvaltioissa oleville kuluttajille, koska mainonta internetissä ylittää valtioiden rajat. Tällainen ”suuntaaminen ulkomaille” voidaan sulkea pois vain nimenomaisella ilmoituksella, joka koskee elinkeinonharjoittajan kaupallisia suhteita sellaisiin kuluttajiin, joiden kotipaikka on jossakin toisessa jäsenvaltiossa tai useassa muussa jäsenvaltiossa. Toiminta suunnataan kuluttajan jäsenvaltioon myös silloin, kun kuluttaja saa tietää elinkeinonharjoittajan palveluista internetsivuston välityksellä ja kun tätä seuraava varaus tehdään sivustolla mainitun sähköpostiosoitteen, maantieteellisen osoitteen tai puhelinnumeron välityksellä.

30 Hotel Alpenhof haki ratkaisuun muutosta (Revision) ennakkoratkaisua pyytäneeltä tuomioistuimelta.

31 Oberster Gerichtshof ei ollut varma, että unionin tuomioistuin vastaisi sen asiassa C-585/08 esittämään toiseen kysymykseen, koska tämä vastaus riippuisi samassa asiassa esitettyyn ensimmäiseen kysymykseen annettavasta vastauksesta, joten se katsoi tarpeelliseksi lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Täyttääkö se, että kuluttajan sopimuskumppanin verkkosivut ovat käytettävissä internetissä, [asetuksen N:o 44/2001] 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetun toiminnan ’suuntaamisen’ edellytykset?”

32 Kun otetaan huomioon, että asiassa C-585/08 esitetty toinen kysymys ja asiassa C-144/09 esitetty ainoa kysymys ovat keskenään samankaltaiset, nämä kaksi asiaa on unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 43 artiklan mukaisesti yhdistettävä tämän tuomion antamista varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

33 Aluksi on todettava, että kun otetaan huomioon ennakkoratkaisupyyntöjen esittämispäivä ja se, että ne on esittänyt Oberster Gerichtshof, joka on sellainen kansallinen tuomioistuin, jonka ratkaisuihin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, unionin tuomioistuin on toimivaltainen lausumaan asetuksen N:o 44/2001 tulkinnasta EY 68 artiklan nojalla.

Ensimmäinen kysymys asiassa C-585/08

- 34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee asiassa C-585/08 esittämällään ensimmäisellä kysymyksellä, kuuluuko sopimus, jonka kohteena on sellainen rahti-aluksella tehtävä matka, joka on kyseessä pääasiassa, asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin kuljetussopimuksiin.
- 35 Kyseisen 15 artiklan 3 kohdan mukaan mainitun asetuksen II luvun 4 jaksossa säädettyjä toimivaltasääntöjä sovelletaan vain kuljetussopimuksiin, joilla tarjotaan yhteishintaan kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmiä.
- 36 On huomattava, että tällaiset kuljetussopimukset ovat lähellä niitä sopimuksia, jotka vastaavat direktiivissä 90/314 tarkoitettua ”matkapaketin” käsitettä, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin sitä paitsi nimenomaisesti viittaa ennakkoratkaisupyyntössään.
- 37 On nimittäin niin, kuten unionin tuomioistuin jo on katsonut, että jotta palvelua voidaan pitää direktiivin 90/314 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna ”matkapakettina”, riittää, että siinä on kyse yhteishintaan myydystä matkailupalveluyhdistelmästä, joka

käsittää kaksi niistä kolmesta palvelusta, jotka kyseisessä säännöksessä mainitaan ja jotka ovat kuljetus, majoitus ja muu matkailupalvelu, joka muodostaa huomattavan osan matkapaketista mutta joka ei välittömästi liity kuljetukseen tai majoitukseen, ja että kyseinen palvelu kestää yli 24 tuntia tai sisältää majoituksen yön aikana (ks. asia C-400/00, Club-Tour, tuomio 30.4.2002, Kok., s. I-4051, 13 kohta).

- 38 Esitettyyn kysymykseen vastaamiseksi on siis selvitettävä, onko ”matkapaketin” käsite, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa ja joka on yksi direktiivin 90/314 1 artiklassa mainituista kohteista, merkityksellinen kyseisen 15 artiklan 3 kohdan tulkinnan kannalta.
- 39 Kyseinen käsite ei sisälly asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 3 kohtaan, vaikka tämä asetus on annettu direktiivin 90/314 jälkeen. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 47 kohdassa, unionin lainsäätäjä on käyttänyt asetusta N:o 44/2001 antaessaan ilmaisuja, jotka ovat lähes identtisiä niiden ilmaisujen kanssa, jotka sisältyivät sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehtyyn yleissopimukseen, joka avattiin allekirjoitettavaksi Roomassa 19.6.1980 (EYVL L 266, s. 1). Vuonna 2008 tämä yleissopimus korvattiin asetuksella N:o 593/2008, jonka 6 artiklan 4 kohdan b alakohdassa viitataan nimenomaisesti direktiivissä 90/314 tarkoitettuun ”matkapaketin” käsitteeseen.
- 40 Asetuksen N:o 593/2008 6 artikla koskee kuluttajasopimuksiin sovellettavaa lakia, ja sen 4 kohdan b alakohdan tarkoituksena on sulkea näiden sopimusten ulkopuolelle kuljetussopimukset, lukuun ottamatta niitä sopimuksia, jotka vastaavat direktiivissä 90/314 tarkoitettua matkapaketin käsitettä.
- 41 Asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 3 kohdassa mainittujen kuljetussopimusten ja asetuksen N:o 593/2008 6 artiklan 4 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen

kuljetussopimusten välisestä vertailusta ilmenee, että unionin lainsäätäjä on tarkoittanut samantyyppisiä sopimuksia eli niitä, joihin voidaan soveltaa kummassakin asetuksessa säädettyjä kuluttajansuojasääntöjä.

- 42 Tämä tavoite ilmenee myös asetuksen N:o 593/2008 johdanto-osan seitsemännestä perustelukappaleesta, jossa todetaan, että tämän asetuksen aineellisen soveltamisalan ja säännösten olisi oltava yhdenmukaisia asetuksen N:o 44/2001 aineellisen soveltamisalan ja säännösten kanssa.
- 43 Kyseisen 15 artiklan 3 kohtaa on siis tulkittava ottamalla huomioon vastaava säännös, joka sisältyy asetukseen N:o 593/2008, ja on viitattava matkapaketin käsitteeseen, johon jälkimmäisessä asetuksessa viitataan. Ensinnäkin nimittäin on kyse käsitteestä, joka sisältyy direktiiviin, jonka erityisenä tarkoituksena on suojata kuluttajia muun muassa matkapakettien osalta. Toiseksi asetuksessa, joka on tuorein, eli asetuksessa N:o 593/2008 viitataan nimenomaisesti kyseiseen käsitteeseen. Lopuksi on niin, että tuomioistuinten toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevaa neuvoston asetusta (EY) koskevan ehdotuksen (KOM(1999) 348 lopullinen) perusteluissa Euroopan yhteisöjen komissio on käyttänyt ilmaisua ”pakettimatka” ja viitannut nimenomaisesti direktiiviin 90/314 selittääkseen ehdotustaan 15 artiklan 3 kohdaksi, jonka sanamuoto on pysynyt muuttumattomana asetuksen N:o 44/2001 lopullisessa versiossa.
- 44 On siis tutkittava, vastaako pääasiassa kyseessä olevan kaltainen rahtialuksella tehtävä matka ”matkapaketin” käsitettä sellaisena kuin se määritellään direktiivissä 90/314.
- 45 Tämän osalta on riidatonta, että kuljetuksen lisäksi kyseinen matka rahtialuksella sisälsi yhteishintaan myös majoituksen ja että matka kesti yli 24 tuntia. Tällainen palvelu siis täyttää direktiivin 90/314 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetun ”matkapaketin” edellytykset ja kuuluu yhteishintaan tarjottavan kuljetussopimuksen määritelmään,

jota tarkoitetaan asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 3 kohdassa, luettuna yhdessä kyseisen 2 artiklan 1 alakohdan kanssa.

- 46 Asiassa C-585/08 esitettyyn ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että sopimus, jonka kohteena on sellainen rahtialuksella tehtävä matka, joka on kyseessä pääasiassa, on asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu kuljetussopimus, jolla tarjotaan yhteishintaan kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmää.

Toinen kysymys asiassa C-585/08 ja ainoa kysymys asiassa C-144/09

- 47 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee asiassa C-585/08 esittämällään toisella kysymyksellä ja asiassa C-144/09 esittämällään ainoalla kysymyksellä pääasiallisesti yhtäältä, minkä kriteerien mukaan elinkeinonharjoittajan, jonka toimintaa esitellään tämän internetsivustolla tai välittäjän internetsivustolla, voidaan katsoa ”suuntaavan” toimintaansa asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, ja toisaalta, riittääkö se, että nämä sivustot ovat käytettävissä internetissä, täyttämään toiminnan suuntaamisen edellytykset.
- 48 Kuten ennakkoratkaisupyyntöistä ilmenee, tämä kysymys on esillä kahdessa eri riita-asiassa.
- 49 Asiassa C-585/08 on kyse riidasta, jossa ovat vastakkain elinkeinonharjoittaja Reeder Karl Schlüter ja sen kanssa sopimuksen tehnyt Pammer, joka on kuluttaja ja jonka kotipaikka on muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa kyseisen yhtiön kotipaikka on. Riitaa ei näytä olevan siitä, että kyseinen sopimus kuuluu mainitun elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan piiriin.

- 50 Pammer oli unionin tuomioistuimelle esittämiensä huomautusten mukaan saanut tiedon matkasta välittäjäyhtiön internetsivustolta, jolla esiteltiin eri matkatarjouksia. Hän toteaa ottaneensa aluksi yhteyttä kyseiseen yhtiöön sähköpostitse lisätietoja saadakseen ja varanneensa sitten matkan kirjeitse.
- 51 Asiassa C-144/09 on kyse riidasta, jossa ovat vastakkain elinkeinonharjoittaja Hotel Alpenhof ja kuluttaja Heller; Hotel Alpenhof on tehnyt elinkeinotoimintansa yhteydessä sopimuksen Hellerin kanssa, jonka kotipaikka on muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa kyseinen hotelli sijaitsee. On riidatonta, että Heller sai tiedon tästä hotelista, teki etävarauksen ja -vahvistuksen internetin välityksellä.
- 52 Näissä molemmissa asioissa Oberster Gerichtshof yrittää arvioida, onko elinkeinonharjoittaja suunnannut asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla toimintaansa jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, selvittääkseen, mikä tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan pääasiat.
- 53 Kyseinen 15 artiklan 1 kohdan c alakohta on poikkeus sekä toimivaltaa koskevasta pääsäännöstä, josta säädetään asetuksen N:o 44/2001 2 artiklan 1 kohdassa ja jonka mukaan toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa vastaajan kotipaikka on, että siitä säännöstä, joka koskee erityistä toimivaltaa sopimusasioissa, josta säädetään saman asetuksen 5 artiklan 1 alakohdassa ja jonka mukaan toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai on täytettävä (ks. vastaavasti asia C-464/01, Gruber, tuomio 20.1.2005, Kok., s. I-439, 34 kohta).
- 54 Jos elinkeinonharjoittajan toiminnasta katsottaisiin, että se on asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla ”suunnattu”

jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, tästä seuraisi asiassa C-585/08, jossa ovat vastakkain Pammer ja Reederei Karl Schlüter, että itävaltalaiset tuomioistuimet olisivat toimivaltaisia kyseisen asetuksen 16 artiklan 1 kohdan nojalla, jos kuluttaja päättäisi saattaa riidan käsiteltäväksi näihin tuomioistuimiin eikä jäsenvaltioon, jossa vastaajan eli Reederei Karl Schlüterin kotipaikka on, tuomioistuimiin eli saksalaisiin tuomioistuimiin. Asiassa C-144/09 on niin, että koska kuluttajan eli Hellerin kotipaikka on Saksassa, tämän jäsenvaltion tuomioistuimet olisivat toimivaltaisia kyseisen asetuksen 16 artiklan 2 kohdan nojalla, eivätkä jäsenvaltioon, jossa Hotel Alpenhof sijaitsee, eli Itävallan tuomioistuimet.

- 55 Asetuksessa N:o 44/2001 ei määritellä mitenkään sen 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan sisältävää käsitettä jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, ”suunnattu” toiminta. Tätä käsitettä, kuten Brysselin yleissopimuksen 13 artiklaan, joka mainitulla 15 artiklalla korvataan, sisältyviä käsitteitä, on tulkittava itsenäisesti, ja tällöin perustana on käytettävä lähtökohtaisesti mainitun asetuksen järjestelmää ja tavoitteita, jotta taataan kyseisen asetuksen täysi tehokkuus (ks. asia C-96/00, Gabriel, tuomio 11.7.2002, Kok., s. I-6367, 37 kohta).
- 56 Tämän osalta on asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 19 perustelukappaleen mukaisesti otettava huomioon tulkinta, jonka unionin tuomioistuin on antanut kyseisestä 13 artiklasta, ottaen samalla huomioon muutokset, jotka kyseiseen artiklaan on mainitulla asetuksella tehty.
- 57 Oikeuskäytännössä on jo katsottu, että asetuksella N:o 44/2001 luodussa järjestelmässä sen 15 artiklan 1 kohdan c alakohdalla on saman asetuksen 13 perustelukappaleesta ilmenevällä tavalla sama asema ja sama heikomman osapuolen suojelemiseen liittyvä tehtävä kuin Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen 3 kohdalla (asia C-180/06, Ilsinger, tuomio 14.5.2009, Kok., s. I-3961, 41 kohta).

- 58 Oikeuskäytännössä nimittäin on useaan otteeseen todettu tästä viimeksi mainitusta määräyksestä, että Brysselin yleissopimuksen määräyksillä perustetun erityisjärjestelmän, joka koskee toimivaltaa kuluttajasopimuksia koskeissa asioissa, tehtävänä on kuluttajan riittävä suojaaminen, sillä häntä pidetään elinkeinonharjoittajana toimivaa sopimuskumppaniaan taloudellisesti heikommassa asemassa olevana ja juridisesti kokemattomampana sopimuspuolena (ks. mm. em. asia Gruber, tuomion 34 kohta ja asia C-27/02, Engler, tuomio 20.1.2005, Kok., s. I-481, 39 kohta).
- 59 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin myös todennut edellä mainitussa asiassa Ilsinger antamansa tuomion 48 kohdassa, että asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan sanamuoto ei ole kaikilta osiltaan täysin samanlainen kuin Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan 1 kappaleen sanamuoto. Se on erityisesti katsonut kyseisen tuomion 50 kohdassa, että soveltamisedellytykset, jotka kuluttajasopimusten on täytettävä, on nyt muotoiltu yleisemmällä tavalla kuin aikaisemmin, jotta voidaan varmistaa parempi kuluttajansuoja ottaen huomioon uudet viestintävälineet ja sähköisen kaupankäynnin kehitys.
- 60 Unionin lainsäätäjä on siten korvannut edellytykset, joiden mukaan yhtäältä elinkeinonharjoittajan on pitänyt tehdä erityinen tarjous siinä valtiossa tai kohdistaa ilmoittelua siihen valtioon, jossa kuluttajalla on kotipaikka, ja toisaalta kuluttajan on pitänyt suorittaa kyseisessä valtiossa sopimuksen tekemistä varten välttämättömät toimenpiteet, edellytyksillä, joita sovelletaan ainoastaan elinkeinonharjoittajaan. Tämän osalta on niin, että jälkimmäisen on harjoitettava elinkeinotoimintaansa siinä jäsenvaltiossa, jossa kuluttajan kotipaikka on, tai millä keinoin tahansa suunnattava tällaista toimintaa kyseiseen jäsenvaltioon tai useisiin valtioihin kyseinen jäsenvaltio mukaan lukien, ja sopimuksen on kuuluttava kyseisen toiminnan piiriin.
- 61 Kyseisen 15 artiklan 1 kohdan c alakohdan sanamuodosta on katsottava, että se sisältää ja sillä korvataan edellä mainitut käsitteet ”erityinen tarjous” ja ”ilmoittelu” kattamalla, kuten ilmaisu ”millä keinoin tahansa” osoittaa, monipuolisempi toiminta.

- 62 Tämä muutos, joka vahvistaa kuluttajansuojaa, perustuu internetin välityksellä tapahtuvan viestinnän kehitykseen, joka tekee vaikeammaksi määrittää paikan, jossa sopimuksen tekemistä varten välttämättömät toimenpiteet on suoritettu, ja samalla lisää kuluttajan haavoittuvuutta elinkeinonharjoittajien tekemien tarjousten kannalta.
- 63 Asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdasta ei kuitenkaan ilmene, viitataanko ilmauksella ”suuntaa tällaista toimintaa” elinkeinonharjoittajan tahtoon kohdistaa toimintaansa yhteen tai useaan muuhun jäsenvaltioon vai viitataanko sillä vain toimintaan, joka de facto kohdistuu näihin valtioihin kyseisestä tahdosta riippumatta.
- 64 On siis kysyttävä, onko edellytyksenä elinkeinonharjoittajan tahto kohdistaa toimintaansa yhteen tai useaan muuhun jäsenvaltioon ja, jos näin on asia, missä muodossa tällaisen tahdon on ilmentävä.
- 65 Tällainen tahto on implisiittinen tietyissä mainontatavoissa.
- 66 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut Brysselin yleissopimuksen 13 artiklaan sisältyvistä käsitteistä ”ilmoittelu” ja ”erityinen tarjous”, että niillä tarkoitetaan kaikkia mainonnan muotoja sopimusvaltiossa, jossa kuluttajalla on kotipaikka: yleisesti lehdistön, radion, television, elokuvateattereiden tai millä tahansa muulla tavalla välitettyä mainontaa, suoraan esimerkiksi kyseessä olevaan valtioon kohdistetuilla myyntilueteloilla välitettyä mainontaa sekä henkilökohtaisesti kuluttajalle erityisesti asiamiehen tai ovelta ovelle -myyjän tekemien tarjousten välityksellä tapahtuvaa mainontaa (em. asia Gabriel, tuomion 44 kohta).

- 67 Edellisessä kohdassa nimenomaisesti mainitut klassiset mainontatavat edellyttävät elinkeinonharjoittajalta toisinaan huomattavien varojen käyttöä, jotta tämä voisi tehdä itseään tunnetuksi muissa jäsenvaltioissa, ja ne ovat juuri tämän takia osoitus elinkeinonharjoittajan tahdosta suunnata toimintaansa näihin valtioihin.
- 68 Kyseisestä tahdosta ei sitä vastoin ole aina kyse mainonnassa internetissä. Koska tämä viestintätapa jo luonnostaan ulottuu koko maailmaan, mainos, jonka elinkeinonharjoittaja esittää jollakin internetsivustolla, on lähtökohtaisesti nähtävissä kaikissa valtioissa ja siis koko Euroopan unionissa; tämä ei edellytä lisävarojen käyttöä eikä ole riippuvainen elinkeinonharjoittajan tahdosta kohdistaa toimintaansa kuluttajiin, jotka ovat muissa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka.
- 69 Tästä ei kuitenkaan seuraa, että ilmausta ”suuntaa tällaista toimintaa” olisi tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan jo pelkkää pääsyä internetsivustolle muissa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa kyseessä olevalla elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka.
- 70 Vaikka nimittäin on totta, että asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdalla ja 16 artiklalla pyritään suojaamaan kuluttajaa, tämä ei merkitse sitä, että suoja olisi absoluuttista (ks. muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta 20.12.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/577/ETY (EYVL L 372, s. 31) osalta analogisesti asia C-215/08, E. Friz, tuomio 15.4.2010, 44 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).
- 71 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 64 kohdassa, jos unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut absoluuttinen suoja, se ei olisi asettanut kuluttajasuojaa koskevien sääntöjen soveltamisen edellytykseksi ”toiminnan suuntaamista johonkin jäsenvaltioon” vaan ainoastaan internetsivuston olemassaolon.

- 72 Vaikka unionin lainsäätäjä halusikin parantaa kuluttajansuojaa, se ei mennyt niin pitkälle, että se olisi todennut, että pelkkä internetsivuston käyttö, josta on tullut kyseessä olevasta alueesta riippumatta tavanomainen tapa käydä kauppaa, on toimintaa, joka ”suunnataan” muihin jäsenvaltioihin ja jonka perusteella on sovellettava asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua toimivaltasääntöä, jolla suojataan kuluttajaa.
- 73 Tämän tuomion 43 kohdassa mainitusta asetusehdotuksesta ilmenee siten, että unionin lainsäätäjä hylkäsi komission ehdotuksen sisällyttää asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osaan perustelukappale, jonka mukaan tavaroiden tai palvelujen myynti jäsenvaltiossa käytettävissä olevalla sähköisellä välineellä on toimintaa, joka ”suunnataan” tähän valtioon.
- 74 Tätä tulkintaa tukee myös lausuma, jonka neuvosto ja komissio yhdessä antoivat asetuksen N:o 44/2001 antamisen yhteydessä, joka toistetaan asetuksen N:o 593/2008 johdanto-osan 24 perustelukappaleessa ja jonka mukaan pelkkä pääsy internetsivustolle ei riitä siihen, että asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohtaa voitaisiin soveltaa.
- 75 On siis katsottava, että jotta kyseistä 15 artiklan 1 kohdan c alakohtaa voitaisiin soveltaa, elinkeinonharjoittajan on pitänyt ilmaista tahtonsa solmia kauppasuhteita kuluttajiin, jotka ovat yhdessä tai useassa muussa jäsenvaltiossa, ja näihin valtioihin on lukeuduttava sen jäsenvaltion, jossa kuluttajan kotipaikka on.
- 76 Elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen osalta on näin ollen tutkittava, oliko ennen sopimuksen mahdollista tekemistä tämän kuluttajan kanssa olemassa seikkoja, jotka osoittivat, että elinkeinonharjoittajan pyrkimyksenä oli käydä kauppaa sellaisten kuluttajien kanssa, joiden kotipaikka on muissa jäsenvaltioissa, mukaan

lukien siinä, jossa kyseisen kuluttajan kotipaikka on, siinä mielessä, että elinkeinonharjoittaja oli valmis tekemään sopimuksen näiden kuluttajien kanssa.

- 77 Tällainen seikka ei ole se, että internetsivustolla mainitaan elinkeinonharjoittajan sähköpostiosoite tai maantieteellinen osoite, eikä myöskään se, että siellä ilmoitetaan elinkeinonharjoittajan puhelinyhteystiedot ilman kansainvälistä suuntanumeroa. Tällaisten tietojen maininta nimittäin ei osoita, että elinkeinonharjoittaja suunnata toimintaansa yhteen tai useaan muuhun jäsenvaltioon, koska tällaiset tiedot ovat joka tapauksessa tarpeen, jotta kuluttaja, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, jossa tällä elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, voi alkaa asioida tämän elinkeinonharjoittajan kanssa.
- 78 Verkossa tarjottavista palveluista on lisäksi huomattava, että joistakin näistä tiedoista on tullut pakollisia. Kuten unionin tuomioistuimien jo on katsonut, palvelun tarjoajan tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/31/EY ("Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä") (EYVL L 178, s. 1) 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla tarjottava ennen sopimuksen tekemistä palvelun vastaanottajien kanssa näiden käyttöön sähköpostiosoitteensa ohella muut tiedot, jotka mahdollistavat nopean yhteydenoton sekä suoran ja tehokkaan viestinnän (asia C-298/07, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, tuomio 16.10.2008, Kok., s. I-7841, 40 kohta). Tätä velvollisuutta sovelletaan riippumatta jäsenvaltiosta, johon elinkeinonharjoittaja suuntaa toimintaansa, ja sitä sovelletaan, vaikka tätä toimintaa suunnataan vain sen jäsenvaltion alueelle, jossa kyseisellä elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka.
- 79 Tästä seuraa, että kun jotkin niistä hallituksista ja jotkut niistä osapuolista, jotka ovat esittäneet huomautuksia unionin tuomioistuimessa, ovat erottaneet toisistaan internetsivustot, joilla on mahdollista ottaa elinkeinonharjoittajaan yhteyttä sähköisesti ja jopa tehdä sopimus verkossa niin sanotun interaktiivisen sivuston välityksellä, ja internetsivustot, joilla ei tarjota tällaista mahdollisuutta, tällainen erottelu, jonka

mukaan ainoastaan ensin mainittujen olisi katsottava kuuluvan niihin sivustoihin, joilla on mahdollista harjoittaa toimintaa, joka ”suunnataan” muihin jäsenvaltioihin, ei ole ratkaiseva. Kuluttajalla nimittäin on silloin, kun elinkeinonharjoittajan maantieteellinen osoite tai muita yhteystietoja on mainittu, mahdollisuus ottaa elinkeinonharjoittajaan yhteyttä sopimuksen tekemiseksi. Tällainen yhteydenottomahdollisuus on kuitenkin olemassa siitä riippumatta, onko elinkeinonharjoittajan pyrkimyksenä ollut käydä kauppaa sellaisten kuluttajien kanssa, joiden kotipaikka on muissa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka.

- 80 Seikkoihin, joiden avulla voidaan selvittää, ”suunnataanko” toimintaa jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on, kuuluvat kaikki selvät ilmaukset tahdosta hankkia asiakkaiksi kyseisen jäsenvaltion kuluttajia.
- 81 Selvinä ilmauksina tällaisesta elinkeinonharjoittajan tahdosta on maininta, jonka mukaan tämä tarjoaa palvelujaan tai tavaroitaaan yhdessä tai useassa nimeltä mainitussa jäsenvaltiossa. Sama pätee varoihin, jotka käytetään hakukoneoperaattorin internetissä tarjoamaan indeksointipalveluun, jotta kuluttajilla, joilla on kotipaikka eri jäsenvaltioissa, olisi helpompi pääsy elinkeinonharjoittajan internetsivustolle; tällainen varojen käyttökin on osoitus kyseisestä tahdosta.
- 82 Se, että toimintaa katsotaan ”suunnattavan” muihin jäsenvaltioihin, ei kuitenkaan riipu pelkästään näin ilmeisten seikkojen olemassaolosta. Tästä on todettava, että Euroopan parlamentti hylkäsi tämän tuomion 43 kohdassa mainitusta asetusehdotuksesta antamallaan lainsäädäntöpäätöslauselmalla (EYVL 2001, C 146, s. 101) ilmaisun, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan oli pitänyt ”suunnata toimintansa tarkoituksellisesti ja merkittävällä tavalla” muihin jäsenvaltioihin tai useisiin maihin, joihin lukeutuu jäsenvaltio, jossa kuluttajan kotipaikka on. Tällaisesta ilmauksesta nimittäin olisi seurannut, että kuluttajansuojaa heikennetään vaatimalla näyttöä elinkeinonharjoittajan tahdosta kehittää tietynlaajuista toimintaa näiden muiden jäsenvaltioiden kanssa.

83 On muita seikkoja, jotka mahdollisesti yhdessä ovat omiaan osoittamaan, että kyse on toiminnasta, joka ”suunnataan” jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on. Pääasioissa kyseessä olevien kaltaisissa asioissa on katsottava, että seuraavat piirteet, joihin unionin tuomioistuimessa on vedottu ja joiden luettelo ei ole tyhjentävä, olisivat, jos kansallinen tuomioistuin toteaa, että kyse on tällaisista piirteistä, osoituksia toiminnasta, joka ”suunnataan” yhteen tai useaan muuhun jäsenvaltioon asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Näinä seikkoina ovat kyseessä olevan toiminnan, kuten tietyn matkailutoiminnan, kansainvälinen luonne, puhelinyhteystietojen maininta siten, että ilmoitetaan kansainvälinen suuntanumero, muun päätason verkkotunnuksen kuin sen jäsenvaltion, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, verkkotunnuksen käyttö, esimerkiksi tunnuksen ”.de” käyttö, tai tunnusten ”.com” tai ”.eu” kaltaisten neutraalien päätason verkkotunnusten käyttö, sellaisten reittien kuvaus, jotka johtavat yhdestä tai useasta muusta jäsenvaltiosta paikkaan, jossa palvelu tarjotaan, sekä sellaisen kansainvälisen asiakaskunnan, joka koostuu asiakkaita, joilla on kotipaikka eri jäsenvaltioissa, maininta erityisesti esittämällä tällaisten asiakkaiden antamaa palautetta.

84 Tämän tuomion 11 kohdassa mainitussa ja asetuksen N:o 539/2008 johdanto-osan 24 perustelukappaleessa toistetussa neuvoston ja komission yhteisessä lausumassa todetaan käytetystä kielestä tai valuutasta, että nämä eivät ole merkittäviä seikkoja arvioitaessa, suunnataanko toimintaa yhteen tai useaan muuhun jäsenvaltioon. Näin nimittäin on silloin, kun kyseinen kieli ja kyseinen valuutta vastaavat siinä jäsenvaltiossa, josta lähtien elinkeinonharjoittaja harjoittaa toimintaansa, tavanomaisesti käytettäviä kieliä ja tämän jäsenvaltion valuuttaa. Jos sitä vastoin internetsivustolla annetaan kuluttajille mahdollisuus käyttää muita kuin tätä kieltä tai tätä valuuttaa, kieli ja/tai valuutta voidaan ottaa huomioon, ja ne voivat olla seikka, jonka perusteella voidaan katsoa, että elinkeinonharjoittajan toimintaa suunnataan muihin jäsenvaltioihin.

85 Hotel Alpenhofin ja Hellerin välisen riita-asian kaltaisessa asiassa näyttäisi siltä, että tämän tuomion 83 ja 84 kohdassa mainittujen seikkojen joukossa on useita seikkoja, jotka ovat omiaan osoittamaan, että elinkeinonharjoittaja on suunnannut toimintaansa yhteen tai useaan muuhun jäsenvaltioon kuin Itävallan tasavaltaan. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin tarkastaa, että asia on näin.

- 86 Hotel Alpenhof kuitenkin väittää, että sopimus tehdään kuluttajan kanssa paikan päällä eikä etäsopimuksena, koska huoneiden avaimet luovutetaan ja maksu suoritetaan paikan päällä, joten asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohtaa ei voida soveltaa.
- 87 Tästä on todettava, että se, että avaimet luovutetaan kuluttajalle ja että tämä suorittaa maksun jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, ei ole kyseisen säännöksen soveltamisen esteenä, jos on tehty etävaraus ja -vahvistus, jolloin kuluttaja on tällä tavoin sitoutunut sopimusoikeudellisesti.
- 88 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on voinut toimittaa asiassa C-585/08, jossa ovat vastakkain Pammer ja Reederei Karl Schlüter, vain vähän tietoja kyseisen yhtiön toiminnasta, välittäjäyhtiön internetsivustosta ja tämän jälkimmäisen yhtiön ja Reederei Karl Schlüterin välisestä suhteesta.
- 89 Se, että kyseessä on välittäjäyhtiön eikä elinkeinonharjoittajan internetsivusto, ei ole esteenä sille, että elinkeinonharjoittajan katsotaan suuntaavan toimintaansa muihin jäsenvaltioihin, joihin lukeutuu jäsenvaltio, jossa kuluttajan kotipaikka on, koska välittäjäyhtiö toimi kyseisen elinkeinonharjoittajan puolesta ja lukuun. Kansallisen tuomioistuimen asiana on tarkistaa, tiesikö elinkeinonharjoittaja tai olisiko tämän pitänyt tietää välittäjäyhtiön toiminnan kansainvälisestä ulottuvuudesta, ja sen asiana on myös selvittää, mikä yhteys oli välittäjäyhtiön ja elinkeinonharjoittajan välillä.

- 90 Kyseessä olevan toiminnan, nimittäin Euroopasta Itä-Aasiaan rahtialuksella tehtävien matkojen järjestämisen, kansainvälinen luonne on merkityksellinen seikka, mutta pelkästään sen perusteella ei voida katsoa, että elinkeinonharjoittaja on suunnannut toimintaansa muihin jäsenvaltioihin, joihin lukeutuu jäsenvaltio, jossa kuluttajan kotipaikka on. Elinkeinonharjoittajan toiminnalla nimittäin olisi tällainen piirre, vaikka tämä – yksin tai välittäjäyhtiön kautta – harjoittaisi toimintaansa vain Saksassa eikä suuntaisi sitä muihin jäsenvaltioihin. Näin ollen tässä toiminnassa on välttämättä oltava kyse muistakin seikoista, erityisesti tämän tuomion 83 ja 84 kohdassa mainittuihin seikkoihin kuuluvista seikoista – kuten puhelinyhteystietojen maininta siten, että ilmoitetaan kansainvälinen suuntanumero, muun kielen kuin saksan käyttö tai kansainvälisen asiakaskunnan, joka koostuu asiakkaista, joilla on kotipaikka eri jäsenvaltioissa, maininta –, jotta voidaan osoittaa, että elinkeinonharjoittajan pyrkimyksenä oli käydä kauppaa sellaisten asiakkaiden kanssa, joilla on kotipaikka unionin missä tahansa jäsenvaltiossa.
- 91 Välittäjäyhtiön tai elinkeinonharjoittajan sähköpostiosoitteen tai maantieteellisen osoitteen maininta sitä vastoin ei ole merkityksellinen seikka, kuten tämän tuomion 77 kohdasta ilmenee. Sama pätee saksan kielen käyttöön tai mahdollisuuteen varata matka tällä kielellä silloin, kun se on elinkeinonharjoittajan kieli.
- 92 Ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on vastattava edellä esitetyn perusteella, että sen selvittämiseksi, voidaanko elinkeinonharjoittajan, jonka toimintaa esitellään tämän internetsivustolla tai välittäjän internetsivustolla, katsoa ”suuntaavan” toimintaansa asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla jäsenvaltioon, jossa kuluttajalla on kotipaikka, on tarkastettava, ilmeneekö näistä internetsivustoista ja elinkeinonharjoittajan koko toiminnasta ennen sopimuksen mahdollista tekemistä kuluttajan kanssa, että elinkeinonharjoittajan pyrkimyksenä oli käydä kauppaa sellaisten kuluttajien kanssa, joiden kotipaikka on yhdessä tai useassa jäsenvaltiossa, joihin lukeutuu jäsenvaltio, jossa kuluttajan kotipaikka on, siinä mielessä, että elinkeinonharjoittaja oli valmis tekemään sopimuksen näiden kuluttajien kanssa.

93 Seuraavat tekijät, joiden luettelo ei ole tyhjentävä, voivat olla seikkoja, joiden perusteella voidaan katsoa, että elinkeinonharjoittajan toimintaa suunnataan jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on: toiminnan kansainvälinen luonne, sellaisten reittien maininta, jotka johtavat muista jäsenvaltioista paikkaan, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, muun kuin sen kielen ja sen valuutan käyttö, joita tavanomaisesti käytetään jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, ja mahdollisuus tehdä ja vahvistaa varaus tällä muulla kielellä, puhelinyhteystietojen maininta siten, että ilmoitetaan kansainvälinen suuntanumero, varojen käyttö internetissä tarjottavaan indeksointipalveluun, jotta kuluttajilla, joiden kotipaikka on muissa jäsenvaltioissa, olisi helpompi pääsy elinkeinonharjoittajan internetsivustolle tai tämän välittäjän internetsivustolle, muun päätason verkkotunnuksen kuin sen jäsenvaltion, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, verkkotunnuksen käyttö sekä sellaisen kansainvälisen asiakaskunnan, joka koostuu asiakkaista, joilla on kotipaikka eri jäsenvaltioissa, maininta. Kansallisen tuomioistuimen asiana on tarkistaa, onko kyse tällaisista seikoista.

94 Pelkkä pääsy elinkeinonharjoittajan internetsivustolle tai välittäjän internetsivustolle jäsenvaltiossa, jossa kuluttajan kotipaikka on, ei sitä vastoin riitä. Sama pätee sähköpostiosoitteen sekä muiden yhteystietojen mainintaan tai sen kielen ja/tai sen valuutan käyttöön, joita tavanomaisesti käytetään jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka.

Oikeudenkäyntikulut

95 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välilvaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaistille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

- 1) Sopimus, jonka kohteena on sellainen rahtialuksella tehtävä matka, joka on kyseessä pääasiassa ja asiassa C-585/08, on tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 15 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu kuljetussopimus, jolla tarjotaan yhteishintaan kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmää.

- 2) Sen selvittämiseksi, voidaanko elinkeinonharjoittajan, jonka toimintaa esitellään tämän internetsivustolla tai välittäjän internetsivustolla, katsoa ”suuntaavan” toimintaansa asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla jäsenvaltioon, jossa kuluttajalla on kotipaikka, on tarkastettava, ilmeneekö näistä internetsivustoista ja elinkeinonharjoittajan koko toiminnasta ennen sopimuksen mahdollista tekemistä kuluttajan kanssa, että elinkeinonharjoittajan pyrkimyksenä oli käydä kauppaa sellaisten kuluttajien kanssa, joiden kotipaikka on yhdessä tai useassa jäsenvaltiossa, joihin lukeutuu jäsenvaltio, jossa kuluttajan kotipaikka on, siinä mielessä, että elinkeinonharjoittaja oli valmis tekemään sopimuksen näiden kuluttajien kanssa.

Seuraavat tekijät, joiden luettelo ei ole tyhjentävä, voivat olla seikkoja, joiden perusteella voidaan katsoa, että elinkeinonharjoittajan toimintaa suunnataan jäsenvaltioon, jossa kuluttajan kotipaikka on: toiminnan kansainvälinen luonne, sellaisten reittien maininta, jotka johtavat muista jäsenvaltioista paikkaan, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, muun kuin sen kielen ja sen valuutan käyttö, joita tavanomaisesti käytetään jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, ja mahdollisuus tehdä ja vahvistaa varaus tällä muulla kielellä, puhelinyhteystietojen maininta siten,

että ilmoitetaan kansainvälinen suuntanumero, varojen käyttö internetissä tarjottavaan indeksointipalveluun, jotta kuluttajilla, joiden kotipaikka on muissa jäsenvaltioissa, olisi helpompi pääsy elinkeinonharjoittajan internet-sivustolle tai tämän välittäjän internetsivustolle, muun päätason verkkotunnuksen kuin sen jäsenvaltion, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka, verkkotunnuksen käyttö sekä sellaisen kansainvälisen asiakaskunnan, joka koostuu asiakkaista, joilla on kotipaikka eri jäsenvaltioissa, maininta. Kansallisen tuomioistuimen asiana on tarkistaa, onko kyse tällaisista seikoista.

Pelkkä pääsy elinkeinonharjoittajan internetsivustolle tai välittäjän internetsivustolle jäsenvaltiossa, jossa kuluttajan kotipaikka on, ei sitä vastoin riitä. Sama pätee sähköpostiosoitteen sekä muiden yhteystietojen mainintaan tai sen kielen ja/tai sen valuutan käyttöön, joita tavanomaisesti käytetään jäsenvaltiossa, jossa elinkeinonharjoittajalla on kotipaikka.

Allekirjoitukset